

Veronica Ana VLASIN, Dumitru LOȘONȚI, Nicolae MOCANU (ed.), *Lucrările celui de-Al XVII-lea Simpozion Internațional de Dialectologie (Cluj-Napoca, 8-9 septembrie 2016)*, Cluj-Napoca, Editurile Argonaut și Scriptor, 2018, 382 p. (Ovidiu Drăghici)

Publicat sub egida Societății Române de Dialectologie și a Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, volumul reunește comunicările susținute la un simpozion cu tradiție și important în circuitul științific al domeniului. Un beneficiu specific acestui tip de publicație este acela că aduce în fața cititorului perspective și contribuții verificate în situații de comunicare integrală, calitatea textului scris datorându-se și raportării la un auditoriu avizat.

Prin fixarea sigură în domeniu și prin *perspectiva* diatopică implicită și transparentă a abordărilor, volumul are un fundal unitar, pe care se evidențiază recurent, peste cuprinsul unui articol anume, mai multe linii importante ale continuității și evoluției activității de cercetare: de la probleme teoretice, ce ajung la reasezarea subtilă a dialectologiei în raport cu științele cu care interferează, până la analize

rafinat și riguros documentate ale unor unități lingvistice inedite sau insuficient ori neconvingător explicate; de la identificarea și valorificarea unor resurse încă neexploatate ale atlaselor lingvistice până la (re)punerea în discuție a unor soluții punctuale ori de principiu a unor lucrări lexicografice; de la avantajele formatului multimedia al unor atlase și aspectele perfectibile ale suportului electronic până la reconsiderarea unor aspecte etice și tehnice ale transcrierii fluxului sonor.

Zona *activității* lingvistice vizată cunoaște, de asemenea, extinderi firești, relevante și fertile: costisitoarea acoperire onomasiologică lasă loc unor cvasiepuizări semasiologice; analizarea tranșelor substanțiale înregistrate ne conduce spre teoretizarea unor trăsături formale, sistemice ale idiomurilor respective; studierea unor unități și categorii lingvistice (morfoneme, foneme și trăsături distinctive implicate, toneme, morfeme și flective, unități lexicale ori clase morfologice, nume, sintagme, expresii; categorii gramaticale) se propagă eficient pe teritoriul unor acte de limbaj; coagularea explicativă a unor fapte dialectale antrenează vizibil repoziționări diacronice, diafaze și diastratice; codurile supuse investigației dau la iveală presiunea limbii literare, naturale influențe externe și etern fascinanta unitate în diversitate, de la graiurile dacoromâne și dialectul aromân până la italiană și dialectele ei.

Pe baza materialului cuprins în hărțile ALR, Gabriela-Violeta Adam sistematizează și explică inventarul de termeni populari pentru desemnarea noțiunilor de ‘rujeolă’, ‘scarlatină’ și ‘varicelă’, boli cu simptomatologie în bună măsură asemănătoare și concepute ca având cauze diverse, ceea ce creează suprapuneri ale

conținuturilor și uneori spectaculoase soluții de rezolvare a conflictelor din planul expresiei. Maria Aldea pune în discuție câteva aspecte de natură metodologică referitoare la maniera de transpunere a textelor de istorie orală, subliniind dificultățile unui asemenea demers ce are ca finalitate publicarea și pledând pentru stabilirea unor principii ce converg către respectul și fidelitatea față de vocea interlocutorului, principii folosite deopotrivă istoricilor, filologilor, sociologilor, folcloriștilor și dialectologilor. Cosmina Berindei analizează colocațiile lui *albină*, consemnate în Chestionarul IV. Stupăritul al Muzeului Limbii Române, în care polarizarea calitativă a unor semnificații precum 'miere', 'înțepătură', 'bondar', 'femeie' pun în lumină interesante aspecte identitare ce caracterizează spațiul cultural românesc. Adrian Chircu analizează atent harta 68 (șasiu) 'louche' din ALR I/I și probează existența, printre termenii adjectivali, a unor unități adverbiale care întregesc informația din lucrări de lexicologie sau de morfologie privitoare la sistemul adverbial românesc, nu numai ca inventar, ci din punctul de vedere al distribuției unor tipuri sau subtipuri adverbiale. Adrian Chircu, Luciano Romito, Andrea Tarasi și Cosmina Cosma ne propun un studiu contrastiv privitor la câmpul lexical al familiei în dacoromână și în dialectul vorbit într-o regiune din nordul Calabriei, în care corespondențele sunt atent examinate cu o metodă ce combină succesiv cele trei perspective: lexicală, semantică și etimologică. Gherghie Chivu demonstrează necesitatea investigației filologice în stabilirea istoriei unor forme dialectale și subliniază corespondența unor principii și metode ale filologiei cu reguli importante ale cercetării graiurilor românești actuale. Folosind ALR ca reper, Rozalia Colciar analizează materialul din atlasele lingvistice regionale privitor la termenii pentru 'Calea Lactee', regăsind termeni ce ocupă aproximativ aceleași arii și termeni care completează imaginea asupra terminologiei astronimice populare, creați prin analogie, metaforă ori metonimie, interesanți și ca expresii ale mentalității românești de tip arhaic tradițional. Simion Dănilă se raportează la concepte și fapte precum fitonim, locuțiune adverbială inanalizabilă, pronume indefinite rare, literatura bănățeană dialectală și transcrierea ei fonetică, în explicarea detaliată și cu referințe extinse a patru unități lexicale din subdialectul bănățean: *buiezel* "copil din flori", *dațicea* "degeaba", *fienatu* "fiecare" și *nelățit* "nespălat". Nicolae Felecan analizează semnificația unor expresii din terminologia păstoritului în Munții Rodnei, încă neexplicate, având convingerea că, dincolo de limitele informației disponibile acum, viitoare studii vor aduce clarificări și vor genera noi cercetări. Alfonso Germani examinează un inventar de stereotipuri geografice și clișee culturale, din italiană și dialecte, prin care sunt denumiți cei din alte regiuni ori țări sau cei care aparțin anumitor grupuri etnice, lingvistice, sociale sau religioase. Dumitru Loșonți prezintă aici o a doua serie de contribuții etimologico-lexicale, în care analizează forma, semnificația și etimologia unor cuvinte populare și regionale, unele neînregistrate sau considerate sumar ori greșit explicate în lucrările lexicografice. Margareta Manu Magda plasează conceptele de lingvistică populară și dialectologie perceptivă într-un cadru teoretic mai larg al științelor interesate de faptele lingvistice și le explică în contextul actual al unei mobilități sociale intense, sistematizând tipurile de atitudini și opinii ale nonlingviștilor față de limba, varianta, stilul ori modalitatea în care se exprimă ei și, mai ales, ceilalți. În continuarea unor contribuții de sintaxă dialectală, din care cele mai recente vizează, în special, graiurile dacoromâne din afara granițelor României, Maria Marin dezvoltă inventarul elementelor conjuncționale, prin identificarea unor contexte, semnificații și arii inedite și pledează pentru o atitudine

rezervată în privința presupusului caracter definitiv al neatestării unor fapte. Iulia Mărgărit realizează o prezentare monografică a unor lexeme de proveniență rusească în dacoromâna sudică, împrumuturi lexicale ”de război” (ruso-turc), majoritatea resemantizate pe terenul limbii române, cu o deosebită valoare documentar-istorică. Ion Mării prezintă 12 note lexicografice, parte a unei serii de astfel de texte lingvistice, care se referă critic la MDA, vizează indirect reredactarea DLR și subliniază diferite inconsecvențe apărute în elaborarea dicționarilor. Adelina Emilia Mihali analizează detaliat toponimele miniere din Maramureș, înregistrate după 1900, din perspectivă semantică, structurală și etimologică, ilustrând principiile denominației, structurile toponimice predominante și mecanismul transferului toponimic. Mihaela-Mariana Morcov examinează mijloacele de realizare a vocativului în graiurile dacoromâne, pe baza materialului lingvistic din Atlasul lingvistic român pe regiuni – *Sinteză*, din punct de vedere fonetic (apocopa și deplasarea accentului), morfologic (desinențele și marcarea prin interjecții), lexical (lexeme diferite pentru vocativ), observând convergențe între anumite zone și conturarea, în final, a două arii principale: nord-vestul și sudul țării. Manuela Nevaci și Nicolae Saramandu demonstrează că modalitatea de verbalizare a emoțiilor negative în dialectul aromân este blestemul (care își pierde funcția magico-religioasă și se substituie înjurăturii relativ sexuale ori bisericești, specifice altor comunități, dar de neconceput în familiile conservatoare de aromâni), operând o clasificare bazată pe gradualitatea emoțiilor (*frustrare* – *anxietate* – *furie*) și a sememului central ('nenorocire' – 'boală'– 'moarte'). Anca-Lorena Sacaliș explică stabilitatea tranzitorie a formulelor de salut în graiul maramureșean, comparând diacronic materialul specific din arhiva Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” (ALR I și II inedite) cu cel recent colectat în anchete proprii, demonstrând astfel că, în pofida factorilor socio-politici și tehnologici perturbatori, microsistemul acestor acte de limbaj revine la elementele funcționale fundamentale. Utilizând datele înregistrate pentru AMPROM, Adrian Turculeț și Anca-Diana Bibiri studiază ”avatarurile” modelului interogativ ardelenesc la intelectualii clujeni, în vorbirea curentă, în cadru neoficial, explică variabilitatea geografică, sociolectală și idiolectală a modelelor intonaționale din vorbirea literară colocvială și identifică o serie de tendințe la nivelul contururilor terminale. Dorin Urițescu descrie succint noua versiune informatizată a Atlasului lingvistic al Crișanei (RODA II), exemplificând avantajele codajului lingvistic al tuturor formelor cuprinse în hărțile analitice, în cadrul unui sistem riguros ce vizează categoriile gramaticale, alomorfele și distribuția. Veronica Ana Vlasin grupează termenii pentru 'sfrijit' și 'deșirat' înregistrați în ALRII, explicând modul în care vorbitorii asociază cele două însușiri concepute ca extraordinare, discordante sau chiar marginalizante și inventariază termenii specifici, superlativele adjectivelor și lexemele analogice din universul casnic utilizate în denominare. Într-un studiu amplu, inclusiv ca surse și bibliografie, Dana-Mihaela Zamfir explică apariția alternanței *șc/șt* în flexiunea verbală și nominală, raportul cu flexiunea originală și răspândirea inovației în celelalte regiuni.

Rostul rândurilor de mai sus este de a semnală apariția și de a oferi potențialului cititor câteva indicii despre ce se poate afla în volum.